

Bilim Merkezlerinin Turizmdeki Rolü: Konya Bilim Merkezi Üzerine Bir Araştırma
The Role of Science Centers In Tourism: A Research On Konya Science Center

Figen KALKAN

Doktora Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği, Konya, Türkiye.
figenkalkan2@gmail.com

Kevser ÇINAR

Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği, Konya, Türkiye.
kcinar@erbakan.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ

Geliş: 06.03.2023

Kabul: 30.04.2023

Anahtar Kelimeler: Bilim Merkezi,
Müze Bilim, Tekrar Ziyaret Etme Niyeti,
Konya Bilim Merkezi

ÖZ

Günümüzde eğitimin bir parçası olarak işlev gören, bilimi öğrencilere ve topluma sevdirmeyi amaçlayan bilim merkezlerine olan talep, değişen ve globalleşen dünyada yeni arayışlar peşinde olan insanoğlumun, değişime uyum sağlamak adına geçmiş ile geleceği bir araya getirmesi sonucu hızla artmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak da dünyanın birçok ülkesinde bilim merkezlerine yönelik yatırım ve çalışmalara ağırlık verilmektedir. Bilim merkezleri, kişilerin yaparak-yaşayarak deneyim kazandığı, bilimin eğlenceli ve sevilebilir hale getirildiği kurum ve/veya kuruluşlardır. Eğitimin bir parçası olarak işlev gören ve bilimi öğrencilere ve topluma sevdirmeyi amaçlayan bilim merkezleri aynı zamanda turistlerin varış noktaları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, bu varış noktalarının bir parçası konumundadır. Bu kapsamda her yaşta ziyaretçiye hitap eden, astronomi, arkeoloji, tarih, çocuk ve bilim gibi farklı konseptlerin bir arada olduğu özel müzeler ve bilim merkezlerinin turizme kazandırılması önemlidir. Araştırma, son yıllarda önem kazanan bilim merkezlerinin ziyaretçi profillerini ve bilim merkezlerinin çocuk-ebeveyn ilişkisine olan etkisini incelemek ve bilim merkezlerinin turistik çekiciliğine vurgu yapmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Birincil verileri elde etmek için yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve Konya Bilim Merkezi'ne gelen çocuk ve ebeveynler ile görüşülmüştür. Elde edilen verilere göre aileyle yapılan bilim merkezi gezisinin çocuklarla olan etkileşimi güçlendirdiği, hoşça vakit geçirmeye olanak sağlayarak aile bağlarını güçlendirdiği gibi olumlu sonuçları ortaya çıkarmıştır. Konya Bilim Merkezi'nin turizm potansiyeli açısından ise katılımcılar, bilim merkezinin etkinliklerinin ve atölyelerinin sürekli yenilenmesi halinde turistik çekiciliğin daha da artacağını ifade etmişlerdir.

ARTICLE INFO

Received: 06.03.2023

Accepted: 30.04.2023

Keywords: Science Center, Museum
Science, Revisit Intention, Konya
Science Center

ABSTRACT

Today, the demand for science centers, which function as part of education and aim to endear science love to students and society is increasing rapidly as a result of the fact that human beings, who are in search for new pursuits in a changing and globalizing world, bring together the past and the future in order to adapt to change. As a natural consequence of this, many countries of the world are focusing on investments and studies for science centers. Science centers are institutions and/or organizations where people gain experience by doing-living and where science is made fun and lovable. Science centers, which serve as a part of education and aim to endear science to students and society, are also part of these destinations when tourists' destinations are evaluated as a whole. In this context, it is crucial to bring special museums or science centers to tourism, which appeal to visitors of

all ages, and combine different concepts such as astronomy, archaeology, history, children and science. The research was conducted to examine the visitor profiles of science centers, which have gained importance in recent years and the impact of science centers on child-parent relationship and to emphasize the touristic attractiveness of science centers. In order to obtain the primary data, a semi-structured interview form was prepared and children and parents visiting Konya Science Centre were interviewed. According to the data obtained, the science center trip with the family has revealed positive results such as strengthening the interaction with the children, enabling them to have a pleasant time and strengthening family ties. In terms of the tourism potential of Konya Science Center, the participants stated that if the activities and workshops of the science center are constantly renewed, the touristic attractiveness will increase even more.

1. GİRİŞ

21. yüzyılda müzelerin bütün sorumluluklarını disiplinler arası bir yaklaşımla ele alarak hayata geçirmesi amacıyla bütünleşik kurum olma çabaları başlamıştır. Bütünleşik yaklaşım ile hizmet veren müzeler yeni müze anlayışını doğurmuştur. Yeni müze anlayışı ile amaç ve işlevleri birbirinden farklı müze türleri ortaya çıkmıştır. Sanat müzeleri, çocuk dostu müzeler, yaşayan müzeler, tema parklar, botanik bahçeleri, kelebek bahçeleri ve bilim müzeleri, yeni müze anlayışı kapsamına giren müze türleri arasında yer almaktadır (Onur, 2014: 409; Yanar, Karadeniz ve Tekkök Karagöz, 2021: 2).

1960'lı yıllara kadar “nesne temelli” bir disiplin olarak varlığından söz ettiren bilim müzeleri farklı disiplinlerden de faydalanmış, 1960'lardan sonra ise “müze bilim” model ve uygulamalarında çeşitli yenilikler ortaya çıkmıştır (Karadeniz, Okvuran, Artar, Çakır İlhan, 2015: 206). Müze yönetimi, sergi tasarımı, araştırma, ziyaretçi ilişkileri gibi alt alanlara ayrılarak devrim niteliğinde gelişmelere zemin hazırlamıştır. 1960'lı yıllardan günümüze gelindiğinde ise müze bilim anlayışından doğan bilim merkezleri, kişilerin yaparak-yaşayarak deneyim kazandığı, bilimin eğlenceli ve sevilebilir hale geldiği kurum ya da kuruluşlar olarak toplumda yer edinmiştir.

Geçmiş müze bilime dayanan bilim müzeleri, günümüzde eğitimin bir parçası olarak işlev gören, keşfetmeyi ve deneyimsel düşünmeyi hedefleyen, bilimi özellikle öğrencilere ve topluma sevdirmeyi amaçlayan günümüz bilim merkezleridir. Bilim merkezleri ziyaret amacı kapsamında ele alındığında eğitim odaklı ziyaretlerin ön planda olduğu görülmektedir. İlkokul, ortaokul ve lise öğrencilerinin eğitimlerine katkı sağlaması noktasında ziyaret edilen bilim merkezleri, yaşama yönelik bir öğretim sürecini kapsamı nedeniyle öğrenmenin daha eğlenceli hale gelmesine de katkı sağlamaktadır (Onur, 2003:13).

Ancak, bilim merkezlerinin eğitim destekli kurumlar olmasının yanında turizm boyutu da bulunmakta ve destinasyonlar için çekici bir unsur olarak değerlendirilebilmektedir. Küreselleşme ile yeni arayışlar peşinde olan insanoğlu, değişime uyum sağlamak amacıyla geçmiş ve geleceği turizm sektöründe birleştirme noktasında adımlar atmaktadır. Geçmiş ve geleceği birleştirmek isteyen ve yenilik arayan turistler arasında farklı turizm arayışları bir fenomen olarak ortaya çıkmaktadır. Farklı turizm arayışları sonucunda alternatif turizm türleri ortaya çıkmıştır. Kültür turizmi, inanç turizmi, ekoturizm, mağara turizmi, yayla turizmi, akarsu turizmi gibi birçok alternatif turizm türünden bahsetmek mümkündür. Bu alternatif turizm türlerinden birisi de bilim turizmidir. Dünyanın birçok ülkesinde bilim turizmine yönelik yatırım ve çalışmaların olduğu görülmektedir. Böylelikle her yaştan ziyaretçiye hitap eden, astronomi, arkeoloji, tarih ve bilim gibi farklı konseptlerin bir arada olduğu bilim merkezlerinin turizme kazandırılması hedeflenmektedir (Kervankıran, 2014:356).

Turizm literatürüne göre; bir bölgenin veya ürünün turizm ürünü olarak algılanabilmesi için birtakım özellikleri içerisinde barındırması gerekmektedir. Turizm ürününün unsurları olarak bilinen bu özellikler “çekicilik, ulaşılabilirlik, etkinlikler, imaj ve turizm işletmeleri” şeklindedir. Turizm ürünü unsurlarından çekicilik, “turistin seyahat etmek istediği bir yeri, diğer bir yere tercih etmesini etkileyen unsurlar” olarak tanımlanmaktadır (Kozak, Akoğlan Kozak ve Kozak, 2017: 71). Destinasyonların sahip olduğu çekici unsurlar doğal ve yapay çekici unsurlar olarak sınıflandırılabilir. Dolayısıyla bilim merkezlerinin; mimarileri, sahip olduğu yeşil alanları, kullanım alanlarının çeşitliliği, yüksek tavanları, açık hava sergileri, mekanik ve elektronik düzenekleri gibi özellikleri yapay çekicilik unsuru olarak nitelendirilmektedir. Bu doğrultuda bilim merkezlerinin “yapay çekicilik” özelliğine sahip olduğu söylenebilir.

Bilim merkezlerinin turizm endüstrisine olan katkıları dikkate alındığında;

- Alternatif destinasyonlar oluşturarak turist sayısının artması,

- Turizmin mekânsal ve zamansal açıdan sürdürülebilirliğinin sağlanması,
- Buldukları şehri marka şehir konumuna getirmesi,
- Sosyal etkileşim imkânı sunarak bir cazibe merkezi haline gelmesi gibi katkıları mevcuttur.

Aynı zamanda iki gecelik bir otel konaklaması, kısa bir şehir turu ve bu tur paketi içerisinde bir müze veya bilim merkezinin ziyareti bilim merkezlerinin turizm endüstrisine olan katkıları arasında yer almaktadır (Jolliffe ve Smith, 2001; akt: Kervankıran, 2014: 348).

Bilim merkezleri ile ilgili yapılan literatür taramasına göre dünyada ve Türkiye’de bilim merkezleri ile ilgili çalışmaların genellikle sınıf dışı eğitim, doğa eğitimi, müze eğitimi ve mimarlık alanları ile ilgili çalışmalar olduğu görülmektedir (Çolakoğlu, 2017; Koyuncu, Bilici, Kırgız ve Güney, 2016; Şentürk, 2009; Ok, 2018). Bilim merkezlerinin turizm bağlamında çalışılmaması nedeniyle bu çalışmada Konya Bilim Merkezi turistik bir ürün noktasında ele alınmıştır. Araştırmada bilim merkezi ziyaretçilerinin demografik özellikleri, Konya Bilim Merkezi ile turizm arasındaki ilişkiye yönelik ziyaretçi düşünceleri, bilim merkezinin çocuk-ebeveyn ilişkisine olan katkısı ve katılımcıların tekrar ziyaret etme niyetleri incelenecektir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bilim Merkezi Kavramı

Bilim merkezleri, çağımızın eğitim paradigmasında bilginin kalıcı olmasını ve yaşam boyu öğrenmeyi destekleyen kurumlar olmakla birlikte toplumların gelişmesine de katkı sağlayan kurumlardır. Bilim merkezleri “bilim ve teknolojiye karşı merakı tetikleyen, keşfetmeye, öğrenmeye davet eden, okul dışı bir ortamda halkla bilimi buluşturarak toplumda bilim ve teknoloji kültürünün oluşmasına ve gelişmesine olanak sağlayan mekânlar” olarak tanımlanmaktadır (Ünalın, 2011: 32). Bilgi doğası gereği sürekli gelişim göstermektedir. Dolayısıyla kalıcı olması olanaksızdır. Buradaki “kalıcılık” kavramından kasıt, bilginin hayattaki uygulama alanlarından haberdar olmak ve hayatın her alanına yansıtılmasıdır (Koyuncu vd., 2016: 71). Bilim merkezleri, farklı disiplinlere ait eğitim çalışmalarının bir araya getirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır ve günümüzdeki eğitim sisteminde etkin bir öğrenme ortamı açısından destekleyici bir yaklaşım sunmaktadır (Çıgırık, 2016: 83). Öztürk ve Başbay (2017: 284) ise bilim merkezlerini “farklı bilgilere sahip toplum üyelerini bilimle buluşturmak, bilgiyi kaynağından öğrenmelerini sağlamak ve bilimsel merakı tetiklemek üzere tasarlanmış, deneysel ve uygulamalı kurumlardır” şeklinde ifade etmektedir. Bilim merkezlerinde ziyaretçiler, tıpkı bilim insanı gibi deneyler yapabilmekte, teknolojiyle bir araya gelmekte ve bilim insanı bakış açısını kazanmaktadır (ASTC, 2008). Bilim ve Teknoloji Merkezleri Birliği (Association of Science and Technology Centers [ASTC]) (2008) “Günümüzde bilim ve keşif merkezleri, insanları teknoloji ve bilim ile buluşturan kuruluşlardır. Bilim merkezleri kişilerin bilime karşı bakış açılarını olumlu yönde etkilemiş ve kişilere soru sorma, merak etme, keşfetme gibi duygu ve davranışları serbest kılmıştır” şeklinde bilim merkezlerinin öneminden bahsetmektedir. Bandelli ve Konijn (2015) ise; bilim müzeleri ve bilim merkezlerinin halkın bilim, teknoloji ve toplumla ilgili önemli görüşme ve tartışmalara katılabileceği yerler olarak giderek daha fazla önem kazandığını vurgulamaktadır (Bandelli ve Konijn, 2015: 131).

Dünya’da Bilim Merkezleri

Dünya’da ilk olarak 17. ve 19. yüzyıllar arasında aristokrat sınıfın antika eşyalarını koleksiyon haline getirmesi ve bunları yakın çevresine tanıtmak istemesi sonucu fuar ve bilim müzeleri açılmaya başlamıştır. Aynı şekilde tıp okullarının da çalışmalarını kapsayan koleksiyonları öğrencilere göstermek amacıyla bir araya getirmesi ve saklaması günümüz doğa tarihi müzelerinin başlangıç noktası olmuştur.

The Ashmolean Museum, tarihte bilinen ilk bilim müzesidir ve günümüzde de aktif olarak ziyaretçi kabul etmeye devam etmektedir. Müze, 1683 yılında Oxford Üniversitesi’nde kurulmuştur ve bilim tarihi müzesi olarak ziyaretçilerini ağırlamaktadır. Modern anlamda ziyaretçi deneyiminin gerçekleştirildiği ilk müze ise 1903 yılında Almanya-Münih’te kurulan Deutsches Museum’dur. Müzede 10 bin farklı konulu sergi alanı, 50 farklı bilim ve teknoloji dalına ait 28 bin farklı obje yer almaktadır. Müzenin yıllık ziyaretçi sayısının ise yaklaşık 1,5 milyon olduğu bilinmektedir (Dünyadan Bilim Merkezleri, 2020).

Bilim müzelerinin günümüzdeki bilim merkezleri haline gelmesi noktasında öncü olarak kabul edilen bilim merkezlerinden ilki ise 1969 yılında San Francisco’da açılan Exploratorium Bilim Merkezi’dir. Burası, müzelerin informal eğitim merkezleri olarak gelişmesine sağladığı katkı ile bilinmektedir. Diğer bir bilim merkezi ise 1969’da Toronto’da açılan Ontario Bilim Merkezi’dir. Müze, günümüz bilim merkezlerinin yaparak-yaşayarak öğrenme konseptli müzelerinden birisidir. Ontario Bilim Merkezi 800’den fazla sergi alanına sahip olmakla birlikte, bir açık

hava sergisi, eğitim birimleri, planetaryum, mini tiyatrolar, gösteri laboratuvarları ve IMAX Dome sinema salonunun da olduğu, öğretmen ve öğrencilerin etkinlik yapabildikleri bir bilim merkezidir (Dünyadan Bilim Merkezleri, 2020).

Bilim merkezlerinin 20. yüzyıldan bu yana popüler olması ile günümüzde bilim merkezi sayısının 3 bin olduğu bilinmektedir ve bu bilim merkezleri her yıl 300 milyonun üzerinde ziyaretçi ağırlamaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 350, Çin'de 330 ve Avrupa'da 250 adet bilim merkezi bulunmaktadır (Dünyadan Bilim Merkezleri, 2020).

Türkiye'deki Bilim Merkezleri

Türkiye'deki bilim merkezlerinin temeli 2004 yılına dayanmaktadır ve yaklaşık 30 adet bilim merkezi bulunmaktadır. Bunlardan bazıları belediyeler ve üniversiteler tarafından desteklenirken bazıları da TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu) destekli projeler olarak topluma kazandırılmıştır (Ok, 2018: 20).

Türkiye'de aktif olarak faaliyet gösteren ve ilk etapta altı büyük şehirde (Konya, Kayseri, Kocaeli, Bursa, İstanbul/Üsküdar, Elâzığ) yer alan bilim merkezlerinin 2019 yılı ziyaretçi sayısının 956.588 olduğu belirtilmektedir (TÜBA, 2019). Bu bilim merkezleri ile ilgili bilgiler Tablo 1. ve Tablo 2.'de yer almaktadır.

Tablo 1. Türkiye'deki Bilim Merkezleri

Kayseri Bilim Merkezi	2016 yılında açılan bilim merkezinde 3.000 m ² kapalı ve 4.000 m ² açık sergi alanı ile 160 adet sergi ünitesi, atölyeler, laboratuvar alanları ve planetaryum bulunmaktadır (Kayseri Bilim Merkezi, 2019).
Bursa Bilim ve Teknoloji Merkezi	Bilim merkezinde 14 farklı alanda yaklaşık 270 deney düzeneği ve özel tasarım galerileri bulunmaktadır. Ayrıca eğitim salonları, fizik ve kimya atölyelerinin yapıldığı laboratuvarlar, simülasyon cihazları, planetaryum, 3 boyutlu sinema salonları, Bilim Kafe ve BTM Dükkanı hizmet vermektedir (Bursa Bilim ve Teknoloji Merkezi, 2019).
Kocaeli Bilim Merkezi	Kocaeli Bilim Merkezi, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ve TÜBİTAK ortaklığı ile hayata geçirilmiş bir projedir. Türkiye'nin en büyük endüstriyel dönüşüm projesi olan bilim merkezi, 1934 yılında temeli atılan SEKA Kâğıt Fabrikası içindeki 8.500 m ² 'lik bir alanda yer almaktadır. 70 yılın sonunda bu fabrika restore edilerek 2004 yılından bu yana Kocaeli Bilim Merkezi ve SEKA Kâğıt Müzesi olarak yoluna devam etmektedir (Kocaeli Bilim Merkezi, 2019).
Elâzığ Bilim Merkezi	Bilim merkezi, 2015 yılında faaliyetlerine başlamıştır. Toplam alanı 6600 m ² ve kapalı sergi alanı 1300 m ² 'dir. Her yıl yaklaşık olarak 50 bin ziyaretçiyi ağırlayan müzede bilim drama alanı, dinazor alanı, planetaryum ve çeşitli sergiler yer almaktadır (Elâzığ Bilim Merkezi, 2020).
Üsküdar Bilim Merkezi	2018 yılında İstanbul'da kurulan bilim merkezinde planetaryum, astronomi, havacılık ve uzay, teknoloji, matematik, doğa bilimleri ve tasarım atölyesi olmak üzere uygulamalı atölyeleri bulunmaktadır. Sergi alanları da bulunan bilim merkezinde ayrıca girişim merkezi de yer almaktadır. Burada girişimci adaylarına altyapı ve ustalık desteği verilmektedir (Üsküdar Bilim Merkezi, 2020).

Kaynak: Bilim Merkezleri Ziyaretçi Sayıları (TÜBİTAK), 2023

Tablo 1'de Türkiye'de aktif olarak faaliyet gösteren bilim merkezleri ile ilgili bilgilere yer verilmektedir. Bu bilim merkezleri dışındaki diğer bilim merkezleri ise Ankara-Ali Kuşçu Bilim Merkezi, Ankara-Feza Gürsey Bilim Merkezi, Ankara-ODTÜ Bilim ve Teknoloji Koleksiyonu Sergi Alanı, Ankara-Polatlı Belediyesi Bilim Merkezi ve Uluğ Bey Göküvi, Eskişehir Bilim Deney Merkezi, Gaziantep Gezegeni ve Bilim Merkezi, İstanbul-Bayrampaşa Belediyesi Bilim Merkezi, İstanbul-İTÜ Bilim Merkezi, İstanbul-Sancaktepe Bilim Merkezi, İstanbul-Sultangazi Belediyesi Bilim Merkezi, İzmir-Dost Bilim Evi-Mevlana Toplum ve Bilim Merkezi, İzmir-Karşıyaka Belediyesi Bilim Müzesi, İzmir-Ödemiş Belediyesi Deneme ve Bilim Merkezi ve KKTC-ODTÜ Kuzey Kıbrıs Kampüsü Bilim ve Teknoloji Merkezi'dir. Bilim merkezlerinin 2017-2019 yılları ziyaretçi sayıları Tablo 2.'de yer almaktadır.

Tablo 2. Bilim Merkezleri Ziyaretçi Sayıları

Bilim Merkezleri	Yıllara Göre Ziyaretçi Sayıları					
	2017		2018		2019	
	Sayı	Sıra	Sayı	Sıra	Sayı	Sıra
Bursa Bilim ve Teknoloji Merkezi	322.014	3	151.564	4	125.220	4
Elâzığ Bilim Merkezi	59.615	5	30.250	5	76.450	6
Kayseri Bilim Merkezi	159.017	4	162.014	3	103.380	5
Kocaeli Bilim Merkezi	573.910	1	218.164	2	174.748	2
Konya Bilim Merkezi	560.000	2	308.939	1	308.939	1
Bilim Üsküdar	-	-	13.922	6	167.851	3
Toplam	1.674.556		884.853		956.588	

Kaynak: Türkiye Bilimler Akademisi, 2019; Bilim Merkezleri Hakkında (TÜBİTAK), 2020

Tablo 2 incelendiğinde Üsküdar Bilim Merkezi'nin 2018 yılında faaliyetlerine başlamasından dolayı 2017 verileri olmamakla birlikte, 2019 yılında ziyaretçi sayısındaki yükseliş dikkat çekmektedir. Konya Bilim Merkezi'nin ise 2018-2019 yıllarında en fazla ziyaret edilen bilim merkezi olarak ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

Türkiye’de bulunan bilim merkezlerinin ulusal ve uluslararası kuruluşlara üyelikleri de bulunmaktadır. Bilim merkezleri, üyesi oldukları birlikler aracılığı ile birbirleri ile etkileşim halinde olmakta ve güncel gelişmeler hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Bilim merkezleri ve üyesi oldukları birlikler Tablo 3.’te gösterilmektedir.

Tablo 3. *Bilim Merkezlerinin Ulusal/Uluslararası Bilim Merkezi Birliklerine Üyelikleri*

	Ulusal Üyelikler	Uluslararası Üyelikler		
Konya Bilim Merkezi	-	Avrupa Bilim Merkezleri ve Müzeleri Birliği (ECSITE)		Kuzey Afrika ve Ortadoğu Bilim Merkezleri Birliği (NAMES)
Kocaeli Bilim Merkezi	-	Avrupa Bilim Merkezleri ve Müzeleri Birliği (ECSITE)		
Kayseri Bilim Merkezi	-	Avrupa Bilim Merkezleri ve Müzeleri Birliği (ECSITE)	Kuzey Afrika ve Ortadoğu Bilim Merkezleri Birliği (NAMES)	Association of Science and Technology Centers (ASTC)
Bursa Bilim ve Teknoloji Merkezi	-	Avrupa Bilim Merkezleri ve Müzeleri Birliği (ECSITE)	Asia Pacific Network of Science and Technology Centres (ASPAC)	Association of Science and Technology Centers (ASTC)

Kaynak: Türkiye Bilimler Akademisi, 2019.

Bilim Merkezi Birlikleri

Dünya çapındaki bütün bilim merkezlerinin iletişim halinde olması, konferans, toplantı ve eğitimlerin düzenlenmesi, basılı yayınların hazırlanıp geçici sergiler ile veri tabanlarının oluşturulması amacıyla bilim merkezlerinin üye olduğu birlikler bulunmaktadır. Bu birliklere üye olan bilim merkezleri çeşitli projeler için birlikte hareket etmektedir. Dünyadaki bilim merkezi birlikleri şunlardır:

- The Association of Science-Technology Centers (ASTC)
- The European Network of Science Centres and Museums (ECSITE)
- The UK Association for Science and Discovery Centres (ASDC)
- North Africa and Middle East Science Centers Network (NAMES)
- ICOM’s International Committee of Science and Technology Museums (CIMUSET)
- Austrian Science Center Network
- Nordisk Science Center Forbund (NSCF)
- Asia Pacific Network of Science and Technology Centres (ASPAC)
- Australasian Science and Technology Exhibitors Network (ASTEN)
- National Council of Science Museums (NCSM)
- Associação Brasileira de Centros e Museus de Ciência (ABCMC)
- Red de Popularización de la Ciencia y la Tecnología para América Latina y el Caribe (Red-POP)
- Asociación Mexicana de Museos y Centros de Ciencia y Tecnología (AMMCCyT)
- Canadian Association of Science Centres (CASC)
- The Southern African Association of Science and Technology Centres (SAASTEC)

Bilim merkezlerinden The Association of Science-Technology Centers (ASTC), 47 ülkeden 650 civarında bilim merkezi ve teknoloji merkezinin üye olduğu, kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur. ASTC, tüm üyeler arasında ortak bir dil sağlamak, programlar hazırlamak, tüm bilim ve teknoloji merkezleri ile ilgili bilgi toplayarak yayımlamak, bu merkezlerin operasyonlarını yönetmeleri konusunda destek olmak gibi profesyonel çalışmalar yürütmektedir (Dünyadan Bilim Merkezleri, 2020).

Konya Bilim Merkezi

TÜBİTAK tarafından 2008 yılında yayınlanan 4003 Bilim Merkezi Kurulması Çağrısı sonucunda altı büyükşehir belediyesinin başvuruları arasından Konya Büyükşehir Belediyesi’nin proje önerisine destek kararı alınmıştır. TÜBİTAK tarafından desteklenen ilk ve en büyük bilim merkezi Konya Bilim Merkezi olmuştur. Haziran 2010’da projenin mimari kısmı tamamlanmış, Aralık 2010’da inşaat çalışmaları başlamış ve 26 Nisan 2014 tarihinde resmi olarak Konya Bilim Merkezi hizmete açılmıştır (Ok, 2018: 22).

Konya Bilim Merkezi, yaklaşık 100.000 m²'lik bir arazide 26.250 m² kapalı alanı, 14.000 m² açık otopark alanı ve araç yolları, 11.000 m² yürüyüş yolları, 47.000 m² yeşil alanı ve mimarisi ile bir cazibe merkezi olarak faaliyet göstermektedir. Aynı zamanda rüzgâr enerji santrali ve güneş panellerini içerisinde barındıran tesis, Türkiye’de yeşil bina statüsündedir. Konya Bilim Merkezi içerisinde tematik sergiler, açık hava sergileri, gözlem ve seyir kulesi, gezegen evi (planetarium), konferans salonları, laboratuvarlar ve kütüphane bulunmaktadır (<https://www.kbm.org.tr/>, 2021). Konya Bilim Merkezi 2019 yılında 308.939 kişi tarafından ziyaret edilmiştir (TÜBA, 2019).

3. LİTERATÜR

Bu bölümde ilgili alan yazın taraması yapılarak bilim merkezlerine yönelik çalışmalar incelenmiştir.

Yazar	Sonuç
Ok (2018)	“Konya Bilim Merkezi’nde Gerçekleştirilen Atölye Çalışmalarının İlkokul ve Ortaokul Öğrencileri Tarafından Değerlendirilmesi” başlıklı araştırma sonucuna göre, öğrencilerin atölye çalışmalarına yönelik görüşlerinin olumlu olarak geliştiği ve yaş gruplarına göre bazı farklılıkların ortaya çıktığı görülmüştür. Ayrıca atölye çalışmalarının deneyimlenerek ve eğlendirerek öğretme odaklı olmasının etkili olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda bu çalışmaların öğrencilerin bilim insanı olma ve bilimsel araştırmalar yapma isteğini arttırdığı görülmüştür.
Arizona Bilim Merkezi (2018)	Franklin Enstitüsü ve Kaliforniya Bilim Merkezi’nin birlikte yürüttüğü araştırma sonucuna göre; bilim merkezlerinin yapılan ziyaretler sonucunda hem genç hem de yetişkinlere ilham veren okul dışı fen bilgisi deneyimi olan tek yer olduğu belirlenmiştir.
Çınar (2017)	Bilim merkezlerinin, turizme katkısı, ziyaretçilere ve öğrencilere sunduğu olanakları, buldukları şehrin markalaşma sürecine, eğitimine ve çevreye etkileri turizm bağlamında değerlendirilmiştir. Çalışmada bilim merkezlerinin hem yaratıcı endüstrinin kaynağı hem de buldukları bölgenin kültür ve sanat temsilcisi olması nedeniyle her geçen gün daha fazla akademisyen, uzman ve araştırmacının ilgisini çekerek yenilikçi fikirlerin üretilmesinde önemli bir ilham kaynağı ve çekim alanı olduğu tespit edilmiştir.
Okvuran (2017)	“Aileyle Müze Ziyaretinin Değeri” başlıklı çalışmada, aileyle yapılan müze ziyaretlerinin, çocuklar ile aileleri arasında olumlu etkileşimler sağladığı ve birlikte güzel ve kaliteli vakit geçirdikleri şeklinde sonuçlar elde edilmiştir.
Çolakoğlu (2017)	“Okul ve Bilim Merkezi Eğitimde İş Birliği” başlıklı çalışmada, bilim merkezi yöneticileri, öğretmen ve öğrencilere yönelik anket çalışması yapılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre, öğrenci ve öğretmenlerin bilim merkezlerine olan ilgisinin hızla yükseldiği, öğretmenlerin bilim merkezlerinde öğrendiklerini okullarında uygulamaya başladıkları, öğrencilerin ise bilim merkezi ziyaretlerinden oldukça mutlu ayrıldıkları ve bilime karşı ilgisinin arttığı gözlemlenmiştir.
Koyuncu vd., (2016)	Öğrencilerin bilim merkezine düzenlenen gezilerde, Millî Eğitim Bakanlığı’nın öğretim programı kapsamındaki dersler ve kitaplardaki bilgileri interaktif sergi düzenekleri ve atölye programları ile daha eğlenceli ve anlaşılır buldukları tespit edilmiştir. Ayrıca okul ile düzenlenen bilim merkezi ziyareti sonrasında öğrencilerin aileleri ile tekrar bilim merkezine gittikleri gözlemlenmiştir.
Bandelli ve Konijn (2015)	“Public Participation and Scientific Citizenship in the Science Museum in London: Visitors’ Perceptions of the Museum as a Broker” adlı çalışmada halkın katılımının, müzenin kamu politikasındaki rolü, müzenin sağladığı bilimsel vatandaşlık algısı ve beklentilerin özü ile bağlantılı olduğu aynı zamanda ziyaretçilerin bilim ile ilgili temel bir etkileşim düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir.
Gürel (2013)	“Ankara’daki Müzelerde Ziyaretçi Profillerinin ve Motivasyonlarının Değerlendirilmesi” adlı çalışmada, müze ziyaretçilerinin çoğunluğunun kadın olduğu, genel olarak eğitim seviyelerinin yüksek olduğu, büyük çoğunluğunun müzeleri öğrenme amacıyla ziyaret ettiği ve ziyaretçilerin müzeler ile ilgili reklam ve promosyonların artırılması, müze giriş ücretlerinin azaltılması veya kaldırılması yönünde dışsal güdülerden bahsettikleri belirlenmiştir.
Rennie, Evans, Mayne ve Rennie (2010)	“Factors Affecting the Use and Outcomes of Interactive Science Exhibits in Community Settings” başlıklı çalışmada Kendin Yap Etkileşimli Bilim Sergilerinin kullanımı noktasında bir araştırma yapılmıştır. Katılımcılar; mekân personeli, sergiyi ziyaret eden yetişkinler ve çocuklardır. Yapılan analizler sonucunda, çocukların ve yetişkinlerin sergileri kullanmaktan zevk aldıkları, yetişkinlere göre sergilerin çocuklarda bilim bilincini arttıracak ve mekân çalışanlarının sonuçlardan memnun olduğu tespit edilmiştir.
Falk ve Gillespie (2009)	“Investigating the Role of Emotion in Science Center Visitor Learning” başlıklı çalışmada, Kaliforniya’da bulunan Goose Bumps: The Science of Fear bilim merkezinde öğrenmenin kolaylaştırılması ve geliştirilmesinde duyguların rolü incelenmiştir. Buna göre; Goose Bumps korku sergisinde, bilim merkezini ziyaret edenlerin korku ve heyecan gibi duygularının kalıcı öğrenmeyi arttırdığı, aynı zamanda elde edilen sonuçlara göre, duygusal uyarılma ile ziyaretçilerin biliş, tutum ve davranışlarındaki uzun vadeli olumlu değişiklikler arasında bir ilişki olduğu belirlenmiştir.
Şentürk (2009)	ODTÜ Bilim Merkezi’nde gerçekleştirilen araştırma sonucunda, ilköğretim ikinci kademedeki öğrencilerin farklı boyutlarda bilime yönelik tutumlarını arttırmada önemli derecede yüksek bir potansiyele sahip olduğu belirlenmiştir.
Rennie ve Williams (2006)	“Communication About Science in a Traditional Museum: Visitors’ and Staff’s Perceptions” üzerine yapılan çalışmada, ziyaretçilerin bilim hakkında çok fazla fikri olmamasına rağmen, müzeyi ziyaret etmelerinin bilimi algılamalarında faydalı olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Personellere göre ise müzelerin bilim konusunda ziyaretçileri bilgilendirme noktasında önemi vurgulanmıştır.
Packer ve Ballantyne (2002)	“Motivational Factors and the Visitor Experience: A Comparison of Three Sites” (müze, sanat galerisi, akvaryum) başlıklı çalışmada yapılan analizler sonucunda katılımcıların müzeyi ziyaret etme nedenlerinin başında öğrenme ve keşif hedefleri, bilginin ilginç bir şekilde sunulması ve gerçekleştirilen deneyimin tatmin edici olduğu belirlenmiştir.

Literatür taraması incelendiğinde, bilim merkezlerine yönelik yapılan çalışmalarda halkın katılımı, öğrencilerin eğitimlerine ve bilimi sevmelerine yönelik katkısı, ziyaretçilerin profillerinin ve motivasyonlarının incelenmesi, duyguların kalıcı öğrenmeyi desteklemesi ve aileyle müze ziyareti gibi konuların incelendiği görülmektedir. Bilim merkezlerinin bilim turizmi kapsamında değerlendirildiği ancak Konya Bilim Merkezi’ne yönelik turizm bağlamında yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle, bu çalışmada Konya Bilim Merkezi turistik bir çekim unsuru olarak ele alınmış ve bilim merkezi ve turizm arasındaki ilişkiye değinilmiştir.

4. YÖNTEM

Bu çalışmada, Konya Bilim Merkezi'nin bir turizm unsuru olarak değerlendirilmesi ve katılımcıların buna yönelik bakış açılarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca bilim merkezi ziyaretçilerinin profilleri, ziyaretçilerin Konya Bilim Merkezi'ne yönelik düşünceleri ve bilim merkezinin çocuk-ebeveyn ilişkisine olan katkısı araştırma kapsamında incelenecektir.

Araştırmada Türkiye'deki tüm bilim merkezlerine ulaşmanın zaman ve maliyet açısından güç olması nedeniyle evreni temsil amaçlı örneklem grubu seçilebilmesi adına Konya Bilim Merkezi araştırma kapsamına alınmıştır. Çalışma kapsamında verilerin toplanması ve analizlerin sağlıklı bir şekilde yapılması için amaçlı örnekleme tekniği kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme tekniği, nitel araştırmalarda kullanılan araştırma konusu ile ilgili yeterli bilgi ve deneyime sahip kişilerin belirlenmesi ve örneklem grubunda yer almasının sağlanmasıdır. Bu örnekleme tekniğinde katılımcıların tespit edilmesi araştırmaya dahil edilen kişinin incelenen konuyla ilgili beklentileri karşılayacağı düşünülerek araştırmacı tarafından seçilmektedir (Altunışık, 2022: 164). Bu doğrultuda bilim merkezine gelen ziyaretçilerden 13 çocuk ve 13 anne-baba olmak üzere toplam 26 katılımcı örneklem grubuna dahil edilmiştir.

Çalışmada birincil veri toplama tekniği olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, konuyla ilgili giriş yapılarak bilgi verilmesi ve sonrasında demografik bilgilerin alınarak hazırlanan soruların, katılımcı ile yapılan görüşme sürecinde tekrar düzenlenebilmesi veya değiştirilebilmesi imkânı taşımaktadır. Araştırma sorularının görüşme süreci içerisinde yeniden düzenlenerek oluşturulması yarı yapılandırılmış görüşme tekniği olarak ifade edilmektedir (Sığırı, 2022: 485; Sönmez ve Alacapınar, 2013: 18). Yarı yapılandırılmış görüşme formu çocuklar ve ebeveynler için ayrı ayrı araştırmacı tarafından hazırlanmış olup, görüşmeler katılımcıların izinleri doğrultusunda ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Araştırmacı tarafından hazırlanan ve uzman görüşü ile onaylanan yarı yapılandırılmış görüşme formu çocuklara 5 soru, ebeveynlere yönelik ise 7 soru olmak üzere toplam 12 sorudan oluşmaktadır.

Araştırma soruları şu şekildedir:

Tablo 5. Çocuklara Yöneltilen Araştırma Soruları

Soru No	Soru
1	Konya Bilim Merkezi'ni ilk kez mi ziyaret ediyorsun?
2	Konya Bilim Merkezi'ni ziyaret etme sebebin nedir?
3	Ailen ile mi yoksa okulla mı bilim merkezini gezmek istersin?
4	Ailen ile bilim merkezini ziyaret etmek sende ne tür duygular uyandırıyor?
5	Konya Bilim Merkezi'ni tekrar ziyaret etmek ister misin?

Tablo 6. Ebeveynlere Yöneltilen Araştırma Soruları

Soru No	Soru
1	Konya Bilim Merkezi'ni ilk kez mi ziyaret ediyorsunuz?
2	Konya Bilim Merkezi'ni ziyaret etme sebebiniz nedir?
3	Çocuğunuzla bilim merkezini ziyaret ettiğinizde yaşadığınız deneyim ve duygularınızı açıkla mısınız?
4	Konya Bilim Merkezi'nin sağladığı imkânları ve yapmış oldukları etkinlikleri yeterli buluyor musunuz?
5	Sizce Konya Bilim Merkezi turistik bir cazibe merkezi midir? Bir turizm cazibe merkezi olabilmesi için ne gibi adımlar atılmalıdır?
6	Konya Bilim Merkezi'ni ziyaret etmeden önceki duygu ve düşünceleriniz ziyaret sonrasında hangi yönde değişikliğe uğramıştır?
7	Konya Bilim Merkezi'ni tekrar ziyaret etmek ister misiniz?

Araştırma verilerinin analizi aşamasında betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmaya katkısı olan katılımcıların isimleri belirtilemeyeceğinden kodlama tekniğinden yararlanılmıştır. Böylelikle çocuklar “Ç1, Ç2, Ç3”, anne ve babalar ise ebeveyn kavramından yola çıkılarak “E1, E2, E3” şeklinde kodlanmıştır.

Çalışma için katılımcılara, araştırmanın içeriği ve amacı hakkında bilgiler verilmiş ve görüşmeye katılıp katılmama noktasında onayları alınmıştır. Görüşmeler sonucunda bazı katılımcıların görüşlerine yer verilerek çalışmanın geçerliliği sağlanmıştır. Nitel araştırmalarda geçerlilik, araştırma sonuçlarının doğruluğunu ve ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı olguyu doğru ölçmesini ifade etmektedir. Araştırmacının doğrudan olayın gerçekleştiği yerde veri toplaması, alana geri gidebilme imkanının olması ve ek bilgilere ulaşabilmesi veri toplama geçerliliğine katkı sağlayan durumlardır. Ancak, “olay ve olguların ortama ve zamana bağlı olarak oluştuğu ve aynen tekrar edilmesinin mümkün olmadığı varsayımı dikkate alındığında, nitel araştırmada güvenilirliği sağlamak mümkün görünmemektedir” (Sığırı, 2022: 488-489).

Görüşme soruları ile katılımcıların Konya Bilim Merkezi ile ilgili genel düşünceleri, bilim merkezi ve turizm kavramlarının bir arada çağrıştırdığı izlenim ve çocuk-ebeveyn ilişkisine olan katkısını incelemek hedeflenmektedir.

5. BULGULAR

Araştırma kapsamında yapılacak görüşmenin hemen öncesinde katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler elde edilmiştir. Tablo 7’de katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve ayrıca ebeveynlerin mesleği ile ilgili demografik bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 7. Katılımcı Bilgileri (k=26)

Çocuk			Ebeveyn		
n			n		
Cinsiyet	Kız	9	Cinsiyet	Kadın	8
	Erkek	4		Erkek	5
Yaş	6	1	Yaş	30-35	4
	7	2		36-41	5
	8	3		42-47	3
	9	3		48-53	-
	10	1		54 ve üzeri	1
	11	1			
Eğitim	12	2	Eğitim	İlkokul	1
	İlkokul	9		Ortaokul	-
Ortaokul	4	Lise		4	
		Ön Lisans		-	
		Yüksekokul		1	
		Lisans		7	
		Meslek	Serbest Meslek	2	
			Ev Hanımı	5	
			Kamu Görevlisi	1	
			Öğretmen	1	
			Hemşire	1	
			Mimar	1	
			Kâtip	1	
			Otomasyon	1	

Tablo 7’deki sonuçlara göre Konya Bilim Merkezi’ni ziyaret eden çocukların 9’u “kız”, 4’ü “erkek”, yaş aralığı “6-12” arasında, 9 çocuğun “ilkokul”, 4 çocuğun ise “ortaokul” düzeyinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcı ebeveynlerin 8’i “kadın”, 5’i “erkek” katılımcıdır ve yaşlarına bakıldığında katılımcıların çoğunluğunun 36-41 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Ayrıca 7 katılımcının “lisans” mezunu olmasından dolayı genellikle eğitim seviyesi yüksek kişilerin Konya Bilim Merkezi’ni ziyaret ettiğini söylemek mümkündür. Meslek sorusuna verilen yanıtlara göre ise 5 katılımcının “ev hanımı” olduğu belirlenmiştir.

Çocuklara yönelik ilk soru “Konya Bilim Merkezi’ni ilk kez mi ziyaret ediyorsun?” sorusudur. 11 katılımcı çocuk (Ç1, Ç2, Ç3, Ç4, Ç5, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10, Ç12, Ç13) bu soruya “hayır” cevabını vererek daha önce bilim merkezine geldiklerini belirtmiştir. Verilen cevaplar şu şekildedir:

Ç1, Ç2, Ç3, Ç5, Ç9: “Hayır, daha önce birçok kez geldim; daha önce okulla gelmiştim hoşuma gitti sonra da ailemle gelmeye başladım.”

Görüşme formundaki ikinci soru “Konya Bilim Merkezi’ni ziyaret etme sebebin nedir?” şeklindedir. Bu soru çocuklara yöneltildiğinde hepsinin verdiği ilk yanıt “merak” olmuştur. Soruya verdikleri cevaplar ise şu şekildedir:

Ç1, Ç2, Ç7, Ç9, Ç12, Ç13: “Merak ettim, bilimi öğrenmek ve eğlenmek için geldim.”

Ç3, Ç4, Ç5, Ç6, Ç8, Ç10, Ç11: “Robotları merak ettim ve görmek için geldim.”

Araştırma alanı kapsamındaki üçüncü soru “Aileyle mi bilim merkezini gezmek istersin yoksa okulla/arkadaşlarıyla mı?” şeklindedir. Katılımcı çocukların 10’u (Ç1, Ç2, Ç3, Ç4, Ç5, Ç7, Ç8, Ç9, Ç12, Ç13) ailesiyle gelmeyi tercih etmiştir. Bunun nedeni olarak ise okul ile geldiklerinde sınırlı zamanlarının olduğu ve yeteri kadar vakit geçiremedikleri için keyif almadıklarını, ancak aileleriyle geldiklerinde uzun süreli geziler yaptıkları için daha çok eğlendiklerini ve öğrendiklerini belirtmişlerdir. Okuluyla ve arkadaşlarıyla birlikte gelmek isteyen sadece 2 çocuk (Ç6, Ç10) olmuştur. Katılımcı çocuklardan Ç11 ise bu soruya yanıt olarak “Fark etmiyor, çünkü burası güzel bir yer.” yanıtını vererek kiminle geldiğinin önemli olmadığını, bilim merkezinin onun için kendi başına ilgi çekici ve güzel bir yer olduğunu belirtmiştir.

Dördüncü soru “Ailenle bilim merkezini gezmek sende ne tür duygular uyandırıyor?” sorusudur. Bu soruya katılımcıların tümü olumlu yanıt vermişlerdir. Katılımcıların verdikleri yanıtlar “beraber eğleniyoruz, öğreniyoruz, mutlu oluyorum” şeklindedir.

Araştırmadaki son soru ise “Konya Bilim Merkezi’ni tekrar ziyaret etmek ister misin?” olmuştur ve katılımcı çocukların tümü bu soruya “evet” yanıtını vermişlerdir. Böylelikle çocukların Konya Bilim Merkezi’ni ziyaret etmekten keyif aldıkları ve tekrar ziyaret etme niyetinde oldukları tespit edilmiştir.

Anne ve babaların Konya Bilim Merkezi ile ilgili sorulara verdikleri cevaplara bakıldığında; soru formundaki ilk soru “Konya Bilim Merkezi’ni ilk kez mi ziyaret ediyorsunuz?” olmuştur. Katılımcı 13 ebeveynen 10’u (E1, E2, E4, E7, E8, E9, E10, E11, E12, E13) daha önce birçok defa geldiğini belirtmiştir. Katılımcılardan E3, E5 ve E6 ise bilim merkezini ilk kez ziyaret ettiğini söylemiştir.

Araştırmanın ikinci sorusu “Konya Bilim Merkezi’ni ziyaret etme sebebiniz nedir?” şeklindedir. Ebeveynlerin tamamı Konya Bilim Merkezi’ni ziyaret etme nedeni olarak “çocuğum için geliyorum” cevabını vermiştir. Bunun dışında bu soruya verilen farklı yanıtlar da bulunmaktadır:

E4: “Çocuklarım için geliyorum ama kendim de burada vakit geçirmekten keyif alıyorum, yenilikler var mı yok mu görmek için sık sık geliyoruz.”

E7: “Konya dışından misafirlerimiz geldiği zaman onların burayı görmelerini istiyoruz ve bilim merkezine geliyoruz.”

E11: “Hem çocuklarım için hem de kendim için geliyorum. Özel bir ilgi alanım var; uzay bilimi ile ilgileniyorum. Bunun için sık sık geliyoruz.”

Katılımcı E7’nin yorumuna göre şehir dışından gelen misafirlerin farklı bir deneyim yaşamaları amacıyla bilim merkezini ziyaret etmelerinin bilim merkezinin bir turizm unsuru olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir.

Üçüncü soru “Çocuğunuzla Konya Bilim Merkezi’ni ziyaret ettiğinizde yaşadığınız deneyim ve duygularınızı açıklar mısınız?” şeklindedir. Katılımcı ebeveynlerden tümü bu soruya “birlikte öğreniyoruz ve eğleniyoruz” şeklinde cevap vermişlerdir. Bu soruya ilişkin katılımcılardan bazılarının görüşleri şöyledir:

E2: “Buraya geldiğimde çocuklar ve gençler için bilim ve oyun alanlarında detaylı hizmetler veren bir yer olduğunu gördüm ve hoşuma gitti. Yapılan yenilikler benim de ilgimi çekti. Çocuklarla birlikte her hafta gelmeye karar verdim ve birlikte çok güzel vakit geçiriyoruz.”

E4: “Çocuğumuzla birlikte burada vakit geçirmekten keyif alıyoruz. Bize sorular sorduğunda açıklıyoruz ve bu durumdan keyif alıyor, mutlu oluyoruz.”

E11: “Çocuklarla birlikte buraya gelmek çok güzel oluyor. Çocukların merak duygusu artıyor, her şeyi merak ediyorlar, öğrenmek istiyorlar. Bu durum eve de yansıyor: Daha çok okumak istiyorlar, okudukları kitaplar ve izledikleri programlar değişiyor. Ufukları açılıyor.”

Dördüncü soru “Konya Bilim Merkezi’nin sağladığı imkânları ve yapmış oldukları etkinlikleri yeterli buluyor musunuz?” şeklindedir ve katılımcılara yöneltilmiştir. Katılımcılardan 4’ü (E1, E4, E7, E9) yapılan etkinlikleri yeterli bulmadığını, 9 katılımcı (E2, E3, E5, E6, E8, E10, E11, E12, E13) ise yapılan etkinlikleri yeterli bulunduğunu ifade etmiştir. Katılımcı görüşlerinden bazıları şunlardır:

E1: “Yapılan etkinlikler bence çok kısıtlı. Atölyeler için haftanın belirli günlerinde 1 saat gibi bir zaman veriyorlar, atölye çalışmaları çok kalabalık oluyor ve bu da yeterli olmuyor. Atölye çalışmalarındaki saat aralıklarının daha fazla olması gerekiyor.”

E5: “Etkinlikler yeterli ancak rehber ihtiyacı var. Rehberler ile bilim merkezini gezersek daha iyi olacağını düşünüyorum.”

E7: “Yeterli bulmuyorum. Çünkü yapılan etkinlikler her yaşa hitap etmiyor ve çocuklarda da belirli bir yaş aralığına hitap ettiğini düşünüyorum. Ayrıca uygulama atölyeleri daha fazla olmalı, vakit olarak çok kısıtlı ve personelin eğitim programları hakkında bilgilerinin yeterli olmadığını düşünüyorum.”

E8: “Konya Bilim Merkezi’nin etkinliklerini ve internet sitesini her zaman takip ediyorum. Şu anda yapılan etkinlikleri yeterli ve gayet güzel buluyorum.”

E11: “Konya Bilim Merkezi çok güzel bir yer. İstanbul’da yaşıyorum ve Konya’da böyle bir yer olması çok güzel ve yaptıkları etkinlikler gayet yeterli ve hatta gecikmiş bir proje diyebilirim.”

Verilen yanıtlardan katılımcıların bilim merkezi hakkında olumlu izlenimlerinin olduğu ve şehir dışından gelen katılımcılar için bilim merkezinin Konya için önemli bir çekim noktası olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamındaki beşinci soru “Sizce Konya Bilim Merkezi turistik bir çekim noktası mıdır? Turistik bir lokasyon olabilmesi için ne gibi adımlar atılmalıdır?” şeklindedir ve bu soruyla katılımcıların Konya Bilim Merkezi’ne yönelik turizm algısı incelenmek istenmiştir. Katılımcıların 7’si (E1, E2, E3, E6, E7, E11, E13) Konya Bilim Merkezi’nin turistik bir çekim unsuru olduğunu ifade ederken, 6’sı (E4, E5, E8, E9, E10, E12) ise bilim merkezinin turistik bir çekiciliği olmadığını belirtmişlerdir. Katılımcıların verdiği yanıtlardan bazıları şunlardır:

E1: “Bence Konya Bilim Merkezi’nin turistik bir çekiciliği var. Şehir dışındaki arkadaşlarımdan bilim merkezini çok fazla duyuyorum.”

E2: “İş turizmi açısından bilim merkezinin turistik çekiciliği olduğunu düşünüyorum.”

E4: “Etkinlikler olduğu zaman ilgi çekici olabiliyor ama normal zamanlarda her defasında gelip aynı konseptleri görmek istemeyebilirler.”

E8: “Daha çok bilim ile ilgili bir yer olduğu için turistik bir yer olarak görmüyorum. Turistler daha çok tarih, doğa açısından turistik yerler görmeyi tercih ediyorlar.”

E11: “Bilim merkezinin turizme katkısı olduğunu düşünüyorum. İstanbul’dan arkadaşlarım, akrabalarım geldiğinde onları buraya getiriyorum. Onlar da İstanbul’a döndüklerinde arkadaşlarına bilim merkezinden bahsediyorlar. Sonrasında onlarda Konya’ya geldiklerinde Mevlâna Müzesi’nden sonra Konya Bilim Merkezi’ni ziyaret etmek istiyorlar.”

Verilen yanıtlardan çıkan sonuç olarak ziyaretçilerin Konya Bilim Merkezi’ni turistik bir ürün olarak gördüklerini ve şehir dışından misafirleri geldiğinde Mevlâna Müzesi’nden sonra ilk olarak bilim merkezini ziyaret ettiklerini söylemek mümkündür. Dolayısıyla Konya Bilim Merkezi’nin turistik bir ürün olduğu söylenebilmektedir.

Altıncı soru “Konya Bilim Merkezi’ne ziyaret öncesindeki duygularınız ve düşünceleriniz ziyaret sonrasında hangi yönde değişikliğe uğramıştır? (Olumlu-olumsuz belirtiniz.)” şeklindedir ve katılımcılara yöneltilmiştir. Katılımcıların tümü duygu ve düşüncelerinde olumlu yönde bir değişikliğin olduğunu belirtmişlerdir. Bu soruya yönelik katılımcılarından bazılarının verdikleri yanıtlar şu şekildedir:

E2: “Burayı görmeden önce bugüne kadar çok standart yaşamışız diyorum. Her geldiğimde ilgi duyduğum, ilginç bulduğum ve takdir ettiğim şeyler oldu. Herkesin bilim merkezine gelmesini ve görmesini isterim.”

E11: “Bilim merkezini ilk ziyaret ettiğimde bu kadarını beklemiyordum. Bu kadar merak duygusu uyandıracığını, çocukların bu kadar eğleneceğini düşünmüyordum. İlk zamanlardaki durumuna göre çok değişti ve kapsamlı olmuş, örneğin ben uzay bilimlerinden hoşlanıyorum, çocuklarım elektrik-elektronikten hoşlanıyorlar. Hepimize hitap edecek sergiler var. Bu yüzden çok farklı bir yer ve bu kadarını beklemiyordum.”

Araştırma alanı kapsamında son soru ise “Konya Bilim Merkezi’ne tekrar gelmek ister misiniz?” şeklindedir. Bu soruya katılımcılardan sadece bir kişi (E5) “hayır” yanıtını vermiştir. Diğer katılımcıların tümü ise “kesinlikle, mutlaka” gibi yanıtlar vererek görüşlerini belirtmişlerdir. Konya Bilim Merkezi’ne tekrar gelmek istemeyen katılımcının yanıtı ise şu şekildedir:

E5: “Konya Bilim Merkezi’ne tekrar gelmeyi düşünmüyorum. Genellikle aynı şeyler var. Bir defa gelip görünce yeterli olduğunu düşünüyorum.”

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Son yıllarda Dünya’da ve Türkiye’de bilim merkezlerinin önemi giderek artmaktadır. Bilim merkezleri, bireylerin bilimi yerinde görmelerini, “yaparak-yaşayarak” deneyim kazanmalarını ve bilimi eğlenceli hale getirilmesini sağlayan kurum ve kuruluşlardır.

Araştırma kapsamında anne-çocuk ve baba-çocukla görüşmeler yapılarak bilim merkezi gezisi konusundaki görüşmeler değerlendirilmiştir. Araştırmada aileyle yapılan bilim merkezi gezisinin çocuklarla aileler arasındaki etkileşimi artırdığı ve çocukların aileleriyle birlikte hoşça vakit geçirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Çocuklara yöneltilen “Aileyle mi bilim merkezini gezmek istersin yoksa okulla/arkadaşlarıyla mı?” sorusuna çoğunlukla aileyle yanıtını vermeleri bu araştırmanın güvenilirliğini doğrulamaktadır. Çocukların okul veya arkadaşlarını tercih etmemeleri nedeninin ise, öğretmen eşliğinde yapılan gezilerin 1 saat gibi kısıtlı bir zaman dilimi içerisinde yapılması ve çocukların özgür bir şekilde vakit geçirememelerinden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma kapsamında ebeveynlere sorulan “Çocuğunuzla Konya Bilim Merkezi’ni ziyaret ettiğinizde yaşadığınız deneyim ve duygularınızı açıklar mısınız?” sorusuna katılımcıların tümü “birlikte öğreniyoruz ve eğleniyoruz” şeklinde cevap vererek araştırmanın doğruluğunu ortaya koymaktadır.

Bu araştırma alanı kapsamındaki diğer bir soru “Sizce Konya Bilim Merkezi turistik bir çekim noktası mıdır? Turistik bir lokasyon olabilmesi için ne gibi adımlar atılmalıdır?” şeklindedir ve bu soruyla katılımcıların Konya Bilim Merkezi’ne yönelik turizm algısı incelenmiştir. Katılımcıların vermiş oldukları yanıtlara baktığımızda, 7 kişi Konya Bilim Merkezi’nin turistik bir destinasyon olduğunu ifade ederek iş turizmi açısından önemini vurgulamıştır. Bir başka katılımcı ise şehir dışından Konya’ya yapılan gezilerde Mevlana’dan sonra ikinci turistik destinasyon olarak bilim merkezine gezilerin yapıldığını belirtmişlerdir. Bu soruya 6 kişi ise olumsuz yanıt vererek bilim merkezinin turistik bir çekicilik taşımadığını yalnızca eğitim odaklı ve çocuklara yönelik olduğunu ifade etmiştir. Görüşmelerin bu boyutunda verilen cevapların oranına bakıldığında bilim merkezinin turistik çekiciliği konusunda katılımcılardan net cevaplar alınamamakla birlikte, bu durumun katılımcıların eğitim düzeyiyle ilgisi olmadığı, bilim merkezinin turizm ile ilgili ilişkisine yönelik bilgi eksikliği olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların sahip olduğu turizm kavramının yalnızca doğa, tarih ve kültürden ibaret olduğu belirlenmiştir.

Katılımcılarla yapılan görüşmeler sonucunda Konya Bilim Merkezi ziyaretinin çocuk- ebeveyn ilişkisine olumlu açıdan önemli katkıların olduğu görülmektedir. Ayrıca bilim merkezi ziyaretinin ilk motivasyon kaynağının merak duygusu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan nitel araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre aşağıdaki önerileri sunmak mümkündür:

- Konya Bilim Merkezi ile ilgili reklam ve tanıtım faaliyetlerine daha fazla önem verilerek öncelikle yerel halkın, bilim merkezini tanınmasını ve katılımın artırılması sağlanmalıdır.
- Dünya’daki bilim merkezlerinin reklam ve tanıtım faaliyetleri incelenmeli ve Konya Bilim Merkezi’ne uyarlanarak Konya şehrinin tanınırlığına katkı sağlanmalıdır.
- Konya Bilim Merkezi’ndeki rehber eksikliğinin giderilmesi ve rehber eşliğinde bilim merkezini gezmek isteyen ziyaretçilerin görüşlerinin dikkate alınması gereklidir.
- Konya Bilim Merkezi’ndeki çocuklara yönelik atölye çalışmaları daha sık yapılmalıdır ve 1 saatin ziyaretçilere kısa geldiği göz önünde bulundurularak bu sürenin uzatılması önerilmektedir.
- Konya Bilim Merkezi’nin turizm ile ilişkisi geliştirilerek şehir dışından Konya’ya gelen ziyaretçi sayılarının artırılması sağlanmalıdır.

Sonuç olarak Konya Bilim Merkezi, bilim turizmi açısından Konya için önemli bir avantajdır. Konya bu avantajı doğru bir şekilde değerlendirirse mekânsal açıdan sürdürülebilir turizm potansiyeli olan bir çekim merkezine sahip olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Altunışık, R. (2020). Örneklem ve örnekleme süreci. Altunışık, R., Boz, H., Gegez, E., Koç, E., Sığırı, Ü., Yıldız, E. & Yüksel, A. (Ed.), Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: Yeni perspektifler. Ankara: Seçkin.

Association of Science and Technology Centers (ASTC) (2008). [Erişim tarihi: 8.4.2023. <https://www.astc.org/about/strategy/>].

Bandelli, A. & Konijn, E. A. (2015). Public participation and scientific citizenship in the science museum in London: Visitors’ perceptions of the museum as a broker, *Visitor Studies*, 18(2), 131-149.

Bilim Merkezleri Hakkında (TÜBİTAK). [Erişim tarihi: 14.3.2023. <https://bilimmerkezleri.tubitak.gov.tr/Icerik/bilim-merkezleri-ziyaretci-sayilari-192>].

Bursa Bilim ve Teknoloji Merkezi. [Erişim tarihi: 27.7.2020. <http://www.bursabilimmerkezi.org/>].

Bursa Bilim ve Teknoloji Merkezi. Biz Kimiz. [Erişim tarihi: 12.11.2018. <http://www.bursabilimmerkezi.org/hakkimizda-514/>].

Çıgırık, E. (2016). Bir öğrenme ortamı olarak bilim merkezleri. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi (İAD)*, 1 (1), 79-97.

Çınar, K. (2017). Bilim merkezlerinin turizm sektöründeki yeri. Ali G. (Ed.). Her yönüyle bilim merkezi içinde (s. 153-169). Konya: Çizgi.

Çolakoğlu, M. H. (2017). Okul ve bilim merkezi eğitimde iş birliği. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi (İAD)*, 3, 1-24.

Dünyadan Bilim Merkezleri (TÜBİTAK). [Erişim tarihi: 27.7.2020. <https://bilimmerkezleri.tubitak.gov.tr/Icerik/dunyadan-bilim-merkezleri-141>].

Elâzığ Bilim Merkezi. Hakkımızda. [Erişim tarihi: 27.7.2020. <https://bilimmerkezleri.tubitak.gov.tr/elazigbilimmerkezi>].

Falk, J. H. & Gillespie, K. L. (2009). Investigating the role of emotion in science center visitor learning, *Visitor Studies*, 12(2), 112-132.

Gürel, E. (2013). Ankara'daki müzelerde ziyaretçi profillerinin ve motivasyonlarının değerlendirilmesi. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 1-9.

Karadeniz, C. (2015). Yeni müzebilim bağlamında müze eğitimine çağdaş yaklaşımlar ve müze eğitimcisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 203-226.

Kayseri Bilim Merkezi. Hakkımızda. [Erişim tarihi: 27.7.2020. <https://bilimmerkezleri.tubitak.gov.tr/kayseribilimmerkezi>].

Kervankıran, İ. (2014). Dünyada değişen müze algısı ekseninde Türkiye'deki müze turizmine bakış. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 345-369.

Kocaeli Bilim Merkezi. Hakkımızda. [Erişim tarihi: 12.11. 2018. <http://www.kocaelibilimmerkezi.com/hakkimizda>].

Konya Bilim Merkezi. (2023). Sergi galerileri, atölyeler & laboratuvarlar, planetaryum, geçmiş etkinlikler. [Erişim Linki: <https://www.kbm.org.tr/>].

Koyuncu, A., Bilici, E., Kırgız, H. & Güney, A. (2016). Bir deneyim: Konya Bilim Merkezi gezisi. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi (İAD)*, 70-78.

Kozak, N., Akoğlan Kozak, M. & Kozak, M. (2017). Genel turizm, ilkeler- kavramlar. Ankara: Detay.

Ok, Z. (2018). Konya Bilim Merkezi'nde gerçekleştirilen atölye çalışmalarının ilkökul ve ortaokul öğrencileri tarafından değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Okvuran, A. (2017). Aileyle müze ziyaretinin değeri. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 87-92.

Onur, B. (2003). Müze eğitimi: Temel ilkeler ve politikalar. B. Onur (Yay. Haz.), Müze eğitimi seminerleri (1) Akdeniz bölgesi müzeleri içinde (ss. 7-23). Ankara: Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü.

Onur, B. (2014). Yeni müzebilim demokratik toplumu yaratmak. Ankara: İmge Kitabevi.

Packer, J. & Ballantyne, R. (2002). Motivational factors and the visitor experience: A comparison of three sites. *Curator*, 183-198.

Rennie, L. J. & Williams, G. F. (2006). Communication about science in a traditional museum: visitors' and staff's perceptions. *Cult Scie Edu*, 791-820.

Rennie, L. J., Evans, R. S., Mayne, F. E. & Rennie, S. J. (2010). Factors affecting the use and outcomes of interactive science exhibits in community settings, *Visitor Studies*, 13(2), 222-237.

Sığrı, Ü. (2022). Nitel araştırma yöntemleri. Altunışık, R., Boz, H., Gegez, E., Koç, E., Sığrı, Ü., Yıldız, E. & Yüksel, A. (Ed.), *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: Yeni perspektifler*. Ankara: Seçkin.

Sönmez, V. & Alacapınar, F. G. (2013). Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.

Şentürk, E. (2009). The effect of science centres on students attitudes towards science. Middle East Technical University, Master Thesis, Ankara.

The American Alliance of Museums. [Erişim tarihi: 15.12.2018. <https://www.aam-us.org/>].

TÜBİTEM Konferansı-2019. Bilim merkezleri ve okul dışı öğrenme. 3. Türkiye Bilim ve Teknoloji Merkezleri Konferansı, 11-12 Eylül 2019. [Erişim tarihi: 27.7.2020. <https://bilimmerkezleri.tubitak.gov.tr/tubitemkonferansi>].

Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA). (2019). Bilim merkezleri değerlendirme raporu.

Ünalın, Z. (2011). Bilim Merkezleri. TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi, 30-41.

Üsküdar Bilim Merkezi. Hakkımızda. [Erişim tarihi: 27.7.2020. <https://bilimmerkezleri.tubitak.gov.tr/uskudarbilimmerkezi>].

Yanar, A., Karadeniz, C. & Tekkök Karaöz, B. (2021). Müzelerin geleceğine dijital bir bakış: Bir çevrim içi serginin çağdaş müzecilik yaklaşımlarıyla analizi. UNIMUSEUM, 4 (1), 1-9.